

EDİTÖRE MEKTUP-1

Sayın Editör,

'YAŞLI İMAJI' ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Tüm canlılar her biri kendine özgü ve aşağı yük an belirlenmiş bir yaşam uzunluğuna sahiptir. Yaşam uzunluğunun oluşumu evrimsel olarak, çevre koşullarına uyum ile bağlantılıdır ve ister istemez 'yaşlanma' kavramım çağrıştırmaktadır. Düşün ulaşılan bilgiler ışığında, 'yaşlanma' kalıtsal programımızın son evresine karşılık gelmektedir. Biyolojik olarak, merkezi sisteminin oluşumu yaşam uzunluğunu kısıtlayan bir faktör olup, insanı insan yapan temel işlevlerden bellek ya da öğrenme becerisinin insanoğluna kesilmiş, faturası ya da bu becerilerin bir bedelidir (Demirsoy, 2002). Sağlık ve sosyal koşullardaki iyileşmeye paralel olarak geciktirilebilse bile halihazırda kaçınılmaz bir son olarak görülmektedir.

Yaşlanmayla beraber bilişsel (bellek, kavrama, öğrenme, so-yut düşünme, hesaplama, sözel yetenekler vb.) becerilerimizde gerileme olduğu bilimsel araştırmaların ortak sonucudur. Hatta yaşam ömrü kuramsal olarak sonsuza kadar uzatılacak olsa, enin-de sonunda herkesin Alzheimer hastası olabileceği iddia edilmektedir. Diğer bir deyişle, yaşlanmayla beraber sadece fiziksel değil, bilişsel yıkım da insan için kaçınılmaz bir sondur.

Yukarıda söz edilen bakış açısı saf biyolojik bir gerçekliğin ifadesidir. 'Geriatrist' ve özellikle de 'Gerontoloji' gibi disiplinlerarası disiplinler, yukarıda sözü edilen biyolojik yaklaşımı yadsımaksızın ve/veya ona paralel olarak toplumsal anlamda 'yaşlılık imajı'nın oluşturulmasına yönelik girişimler olarak değerlendirilmelidir. Topluma sunulacak 'yaşlı imajı'nın belirlenmesi açısından önemli bir misyonları ve sorumlulukları vardır. Bu disiplinlerin farklı ilgi ve uğraş alanları ile farklı teknolojileri olsa da nihai hedefleri ve temel felsefeleri, yaşlıları 'bakım isteyen başkalarına bağımlı ya da statü kaybına uğramış pasif insanlar' imajından kurtararak, 'topluma kendi becerileri ölçüsünde katılım gösteren, deneyimlerinden faydalanılacak insanlar' imajını yerleştirmektedir.

Bu hedefe ulaşabilmek uygulama söz konusu olduğunda, kuramsal bağlamda olduğundan çok daha zordur. Çünkü Geriatri ve Gerontoloji alanlarında çalışan uzmanların yaşlılara ve yaşlanmaya karşı öncelikle kendilerinin sahip olduğu toplumsal ve bireysel engelleri ve/veya sınırlılıkları ortadan kaldıracılabilmeleri ve bu konuda ciddi ve samimi bir içgörü kazanabilmeleri gereklidir. Psikolojik ve bilişsel anlamda böyle radikal bir değişim olmadığı müddetçe, yaşlanma konusuyla ve yaşlılarla ilgilenen bilim adamlarının bilgi ve deneyimlerinin ya da yerleştirmeyi hedefledikleri 'yaşlılık imajı'nın gerçek yaşamla bütünleşmesi, kurum ve kuruluşlar ile toplumun tüm katmanlarına yaygınlaştırılması

mümkün olmayacaktır. Farklı bir ifadeyle Geriatri veya Gerontoloji, ülkemizdeki diğer pek çok örneği gibi popüler bir 'trend'in ülkemize ithalinden öteye geçemeyecek, bunlar adları varolan ancak içi doldurulamayan kavramlar olarak literatürdeki yerini alacaktır.

Hepimizi bekleyen kaçınılmaz sondan bir önceki yaşam evresini, bir sorun ya da kriz olarak kabul etmek bazen kasıtlı olarak bir politika haline getirilebilir. Bu tür politikalar özellikle sağlık, zindeliği gençlik, güzellik ve uzun ömürlülük hatta ölümsüzlük vaad eden bir ürün pazarı tarafından destek görmekte ve beslenmektedir. Bu tür ekonomik baskıların yaşlılık imajını 'sorun' olarak ortaya koymayı tercih edeceği gözardı edilmemelidir (Bramstead, 2001). Bu bağlamda Geriatri ve Gerontologların yaşlılığın bir sorun olarak sunulması tehlikesine karşı duyarlı ve tetikte olmaları, pazarlama ve tüketim politikalarının sağlık ve tıbbi teknolojilerden ayrı tutulmasını sağlamaları ve bu yaklaşımın benimsenmesinde etkin rol oynamaları gerekmektedir.

Öncelikle bilim insanı, daha sonra içinde yaşadığımız toplumun bireyi ve en nihayet geleceğin yanlıları olarak. Birleşmiş Milletler tarafından (Troisi,2002) da öngörüldüğü gibi, toplumun kaynaklarını, hak ve sorumluluklarını paylaşırken yaş grupları arasındaki eşitliği her platformda (eğitim-öğretim, sağlık, siyaset, hukuk, ekonomi, aile ve toplumsal yaşam) desteklemeliyiz . Çünkü yaşlı ancak böyle bir psiko-sosyal ortamda sağlıklı ve başarılı yaşlandığını hissedebilir.

Yaşlılık sorunuyla savaşın yerini yaşam ömrünü kaliteli biçimde uzatma savaşıma bırakması dileğiyle.....

Dr. Banu Cangöz

Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Beytepe Kampüsü
Ankara, e-mail: anucan@hacettepe.edu.tr

KAYNAKLAR:

1. Breamstead K. A. Scientific breakthroughs: Cause or cure of the aging 'problem'. Gerontology 2001; 47:52-54.
2. Demirsoy A. Ölümün evrimsel öyküsü. Geriatri 2002 Sempozyum Kitabı 2002. s.26-43.
3. Troisi J. Aging in a changing world: Older pearsons as a resource. Geriatri Sempozyum Kitabı 2002; s. 1-8.